

Aan de studenten vrije kunsten

Naar aanleiding van de komende klimaatop in Cancun zouden wij de studenten willen aanmoedigen om ook in het atelier materiaalkeuze en gebruik aan te passen aan de noodzaak van deze tijd.

Wij willen pleiten om waar mogelijk over te stappen naar duurzaam materiaalgebruik.

In onze eigen praktijk kunnen wij wel degelijk keuzes maken.

Het feit dat vele van de door ons gebruikte materialen kunnen vervaardigd worden uit hernieuwbare grondstoffen is al een goede zaak.

Hout, vlas en lijnolie vormen de basis voor papier, spieramen, schildersdoek, houtskool, drukinkt en olieverf.

Sinds een aantal jaren is er een systeem van labeling uitgewerkt, waardoor het mogelijk wordt daadwerkelijk voor milieuvriendelijke en duurzame materialen te kiezen.

Ecologisch verantwoord hout en papier heeft als label PEFC of FSC. (PEFC staat voor *Programme for the Endorsement of Forest Certification Schemes*, FSC voor *Forest Stewardship Council*)

Het garandeert dat het hout afkomstig is uit duurzaam beheerde bossen en sluit elke vorm van illegale houtkap of uitbuiting van de lokale bevolking uit.

Om geloofwaardig te zijn is het noodzakelijk dat het label niet uitsluitend wordt toegepast op producten uit tropisch en subtropisch bosgebied, maar eveneens op houtproducten uit Europese of Belgische bossen.

Geleidelijk komt ook meer en meer PEFC gelabeld hout en papier op de markt, merkwaardig genoeg hinkt de artistieke sector een beetje achterop (je zou eigenlijk net het omgekeerde kunnen verwachten).

Wij proberen al enige tijd de leveranciers van kunstenaarsbenodigdheden te overtuigen om zo veel mogelijk materialen met een ecologisch label aan te bieden. Zij kunnen op hun beurt de producenten trachten te beïnvloeden.

Uiteindelijk zal de aanhoudende vraag van de consument (jullie dus) de doorslag geven.

We overlopen even de verschillende materialen:

Papier:

Voor commercieel druk- en kantoorwerk bestaat er al een redelijk aanbod aan PEFC (of FSC) gelabeld papier.

Het aanbod van gelabeld teken- en drukpapier is eerder beperkt.

Fabiano heeft een FSC gelabelde reeks tekenpapier.

Schleiper start met grote vellen FSC-tekenpapier.

Ook Lesaffre Gent levert PEFC gelabeld papier.

Er bestaat uiteraard houtvrij papier (het zogenaamde lompenpapier), maar dat ligt meestal in een hoger prijsklasse.

Spieramen:

De laatste jaren worden meer en meer voorbespannen Chinese spieramen verkocht. Deze doekjes zien er in de regel netjes uit en zijn vooral spotgoedkoop.

Nochtans is het gebruik er van niet zo evident.

Volgens het Center for international forestry research zal de Chinese houtimport in 2010 de grens van 100 miljoen kubieke meter bereiken, een verzesvoudiging ten opzichte van 2002. De Chinese houthandel met Birma, die illegaal is, is naar schatting goed voor 350 miljoen dollar. Jaarlijks gaat 1,5 miljoen kubieke meter hout illegaal de grens over met China.

Illegale houtkap in de bossen van Indonesië, Papua Nieuw Guinea en Birma zal blijven doorgaan zolang de vraag in China blijft stijgen.

Redenen genoeg om zoveel mogelijk PEFC gelabelde spieramen te gebruiken.

De Belgische firma Claessens produceert spelatten van gelamineerd en gevingerlast Scandinavisch Vurenhout. Het gebruikte hout is PEFC gelabeld. Ook Winsor & Newton produceert PEFC gelabelde spieramen.

Artel, een belangrijke Nederlandse producent van spieramen, is zijn houtgebruik aan het omschakelen en zal vermoedelijk in het voorjaar 2011 uitsluitend FSC gelabelde spieramen op de markt brengen.

Doek:

De beste kwaliteit schildersdoek wordt geweven uit **vlas**.

Vlas wordt geteeld in Vlaanderen, vraagt weinig chemicaliën en helmaal geen irrigatie. Bovendien kan het uitstekend geïntegreerd worden in de moderne wisselbouwtechnieken.

Katoen kan in onze klimaatzone niet verbouwd worden en de stof heeft gewoonlijk heel wat kilometers afgelegd eer ze op de toonbank belandt. (de gemiddelde jeansbroek legt een wereldreis van bijna 24.000 km af). Bovendien gaat 25 % van het wereldwijde insecticidenverbruik naar de katoenteelt, alhoewel die slechts 2,4 % van het landbouwareaal inneemt. Katoenteelt vraagt ook duizenden liters water en verarmt de grond.

Redenen genoeg om zo veel mogelijk op zoek te gaan naar alternatieven.

Polyester wordt geproduceerd uit een niet hernieuwbare grondstof (aardolie) en verbruikt dan weer veel energie bij de productie.

Hennep is in Europa een van de oudste landbouwplanten. Aan het begin van de 20 ste eeuw werd het verdrongen door goedkopere en geïmporteerde vezels zoals katoen en later kunststof (nylon). Tegenwoordig is echter in vele industrielanden een heropleving zichtbaar. Hennep leent zich bovendien uitstekend tot biologische teelt: fungiciden en insecticiden zijn niet nodig.

Bij wijze van experiment konden de studenten vorig academiejaar canvas op basis van hennep aankopen tegen een extra voordelige (gesubsidieerde) prijs, vergelijkbaar met de prijs van een goede kwaliteit katoen.

Momenteel is het aanbod van geschikte stof op basis van hennepvezel nog te beperkt en vooral te duur.

Op termijn biedt deze stof mogelijk een milieuvriendelijk alternatief voor katoen.

Het zou fijn zijn mochten alvast in de cursus vaktechnologie verdere experimenten met doek op basis van hennepvezel kunnen plaatsvinden.

Verf:

Voor olieverf en drukinkt zal het wellicht nog even duren eer er betrouwbare informatie is over de ecologische voetafdruk van de gebruikte materialen.

Het bindmiddel, lijnzaadolie (eveneens afkomstig van de vlasplant), is in elk geval een hernieuwbare grondstof, die redelijk milieuvriendelijk kan geproduceerd worden. De resten van het geperste lijnzaad worden tevens gebruikt als veevoeder.

Spuitbussen:

Al is het drijfgas in de meeste spuitbussen niet meer zo nefast voor de ozonlaag, het gebruik er van blijft een probleem.

Wegens de hoge concentratie van aromaten blijven ze schadelijk voor de gezondheid, niet alleen van de gebruiker maar ook voor die van zijn of haar ateliergenoten.

Er wordt een compressor en een spuitpistool aangekocht, mits enige extra inspanning zou dit het probleem kunnen verhelpen. In afwachting vragen we om spuitbussen enkel nog in het technisch atelier te gebruiken.

Voor het fixeren van tekeningen is een oplossing (2 tot 5 %) van gebleekte schellak in ethanol een onschadelijk en zeer bruikbaar alternatief (zowel schellak als ethanol worden vervaardigd uit natuurlijke en hernieuwbare grondstoffen).

Het gebruik van duurzaam materiaal resulteert tot op vandaag in een meestal hogere aankoopprijs.

Linnen, als dager, is duidelijk duurder dan katoen.

Ook voor FSC gelabeld hout zal wellicht een hoger prijskaartje worden bovengehaald.

Hier en daar wordt FSC gelabeld tekenpapier aangeboden dat niet duurder is dan het gangbare alternatief.

Het is een morele keuze die ieder voor zich zal moeten maken. Je kan je troosten met de gedachte dat naarmate de vraag stijgt, de productie zal toenemen en de prijs vermoedelijk ook zal dalen.

Laat in elk geval niet na om bij je aankopen te blijven vragen naar gecertificeerde (hout)producten of milieuvriendelijke materialen.

Tenslotte zou het een goede zaak zijn mocht er op onze Campus ook vanuit de studenten een werk- of actiegroep rond deze thematiek tot stand komen.

Geïnteresseerden kunnen contact opnemen met Veerle Speltinckx (varkenveerle@hotmail.com), 3° BA schilderkunst, Wouter Straetmans (wouter.straetmans@hotmail.com), 3° BA schilderkunst of met Bruno Van Dyck (bruno.vandyck@belgacom.net), docent schilderkunst.

Voor meer informatie over FSC of PEFC gelabelde houtproducten kan je terecht op www.pefc.be, www.fsc.be of www.red-een-woud.be

Voor vragen over katoenproductie ga je naar www.greenjeans.be.

Op www.libeco.com/nl vind je onder *linnen* informatie over de ecologische aspecten van de vlasteelt en linnenproductie.

Info over hennep: www.hempmade.be

Na rondvraag bij een aantal leveranciers van kunstenaarsmateriaal kregen wij tot nu toe volgende antwoorden. Het is wel duidelijk dat er aan gewerkt wordt en dat het aanbod op termijn nog zal toenemen. De hierna volgende lijst zullen we dan ook verder uitbreiden en telken doorsturen:

ACADEMIA – Mutsaardstraat 38

Spiersamen Classic 45: zijn spielatten van gelamineerd/gevingerlast vurenhout.

Gelamineerd vurenhout is opgebouwd uit korte stukken hout die met "vingers" aan elkaar verbonden zijn en daarna met stroken aan elkaar gelijmd worden. Hierdoor houden de spanningen in het hout nagenoeg op en wordt de stabiliteit van de spielat aanzienlijk vergroot.

Houtsoort: rode Noorse den

Herkomst : Scandinavië, hoofdzakelijk Finland - FSC gecertificeerd -

Voorbespannen spiersamen, producent Winsor & Newton:

FSC gelabeld hout voorbespannen met linnen of katoen

FSC gelabeld papier – Fabriano, met CO2 neutrale productie:

Papier voor kunstenaars, dat niet enkel het fsc-100% recycled logo draagt, maar tevens vervaardigd is in een fabriek die haar energie haalt uit een waterkrachtcentrale.

Het papier heeft een natuurlijke korrel en kleur en is verkrijgbaar in 120 en 200 gr en in diverse formaten.

Daarenboven is het, tegen de verwachting in, gunstig van prijs en niet duurder dan het klassiek tekenpapier.

Het papier is in de winkel herkenbaar door de fel groene kleur van de omslag van het tekenblok of de verpakking van het papier.

SCHLEIPER - Mutsaardstraat 32

- Belgiëlei 76

Schetspapier met FSC label - 100 x 180 cm – 90 gr, verpakt per 10 vel.

FSC gelabelde spiersamen Classic 45 (geleverd door de firma Claessens)

“op voorraad” vanaf 18 cm (elke centimeter) tot 100 cm